

Dekanens beretning

Grundlaget for undervisning og forskning ved Det teologiske Fakultet er Bibelen, Det gamle Testamente og Det nye Testamente, to tekstsamlinger, som dels er skrevet på oldtidssprog, hebraisk og græsk, dels er blevet til i en for os fremmed kultur for flere tusinde år siden. Disse forhold rejser de spørgsmål, som teologiske fag arbejder med: Hvorledes skal teksterne forstås ud fra deres egne og deres egen tids forudsætninger? Hvordan er de blevet fortolket gennem tiden, og hvad har deres virkningshistorie været? Og til sidst, hvorledes skal de forstås idag, og hvad er deres placering i vor moderne kultur og samfund?

Disse spørgsmål betinger fakultetets opdeling i tre institutter og arbejdet på disse institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese arbejdes der med fortolkningen af de bibelske tekster og en række bidiscipliner: Fortolkningsprincipper, bibelsk teologi, den historiske og kulturelle baggrund for de bibelske tekster, geografi, topografi, arkæologi, hvor en lektor ved instituttet i maj har været meddirektør på første kampagne ved en udgravning af Tell el-Fukhar i Jordan, og endelig antropologi, herunder den bibelske kvindeopfattelse.

Ved Institut for Kirkehistorie forskes der særligt i høj- og senmiddelalder, reformationen, 17.-19. årh. og Tredie Verdens kirkehistorie. Man bør også nævne kirkemusik, og navnlig Salmeregistranten og Kalkmaleriregistranten, som har en omfattende servicevirksomhed udadtil. En større bevilling fra Kirkeministeriet har muliggjort udvidelse og effektivisering af Salmeregistranten, således at man kan starte en undersøgelse af brugen af Salmebogen i Folkekirken. Samtidig forberedes en optisk indlæsning af den danske salmeskat.

Institut for Kirkehistorie har taget sine nye lokaler i brug, særligt er sammenflytningen af de to biblioteker for kirkehistorie til et nyt bibliotek en stor forbedring af lærernes og de studerendes arbejdsvilkår.

Institut for systematisk Teologi er delt op i fire afdelinger, idet man har særlige afdelinger for praktisk teologi (med religions- og kirkesociologi), for økumeni (forholdet til andre kirker) og Søren Kierkegaard Biblioteket, der er et internationalt center for Søren Kierkegaard studier, som yder en udstrakt international servicevirksomhed. Af vigtige områder ved instituttet skal nævnes: dogmatik, religionsfilosofi og etik.

Fakultetet har i forbindelse med en ny studieord-

ning sat en række foranstaltninger igang for at nedbringe de faktiske studietider for studerende under den hidtidige ordning og begrænse de uacceptable frafald. Blandt andet er der indrettet en EDB-skrivestue til fakultetets studenter for at lette arbejdet med skriftlige opgaver. Disse foranstaltninger synes at bære frugt, idet antallet af færdige kandidater er stærkt stigende.

I efteråret gennemførtes for første gang et kursus for gæstestudenter fra Hongkong, Indien, Madagaskar, Tanzania, Ægypten, Ungarn, Rumænien og Estland. Opholdet var betalt af Det danske Missionselskab og Det mellemkirkelige Råd. 10 af fakultetets lærere deltog i undervisningen, der foregik på engelsk og som omfattede en indføring i dansk teologi. Det er meningen at gentage et sådant kursus hvert andet år.

Fakultetet ser med bekymring på den formindskelse af de tildelte undervisningsressourcer, som er en følge af den nye studieordning og de almindelige sparekrav.

I det forløbne år har fakultetet mistet tre medarbejdere. En lektor ved Institut for bibelsk Eksegese er overgået til en stilling som præst i Folkekirken, en lektor i kirkehistorie har taget sin afsked på grund af alder, og en lektor ved systematisk teologi er afgået ved døden. Alle tre stillinger må desværre, på grund af truede nedskæringer, henstå ubesat.

I foråret blev EDB-netværket – efter mange problemer og med lang forsinkelse – omsider færdiggjort og taget i brug til glæde for lærere og TAP'er, men forbindelserne udadtil er ikke kommet endeligt på plads.

Ombygningen af de kirkehistoriske biblioteker har gjort det muligt at huse Den katolske Kirkes bibliotek, Sct. Andreas Bibliotek, som nu er flyttet ind i Købmagergade 44, og som med sine 25.000 bind er et meget værdifuldt bidrag til mulighederne for at studere ved fakultetet. Fakultetet er glad for denne mulighed for samarbejde med en institution udenfor Københavns Universitet til gavn for begge parter.

John Strange

Besvarelser af universitetets prisspørgsmål

Pedersen, Finn Rønne: Der ønskes en kirkehistorisk analyse af en eller flere uafhængige kirker i Afrika (Kirkehistorie A, Guld).

Mrk. »Vigilie« – navn må ikke offentliggøres: Søren Kierkegaard som fortolker af de bibelske skrifter (Systematisk Teologi E, Sølv).

Institut for bibelsk Eksegese*Forskningsvirksomhed:**Gammel Testamente*

Vorisraelitische Palästina. Bind 1 i serien *Biblische Enzyklopädie*, et tolvbindsværk om Bibelens historie (Niels Peter Lemche).

The Canaanites and their land. En monografi (Niels Peter Lemche).

Overview of Syro-Palestinian History in the Bronze and Iron Ages. Bogen vil blive publiceret i serien *Civilizations of the Ancient Near East, USA* (Niels Peter Lemche).

Fortolkning af Jobs Bog (Arne Munk).

Færdiggørelse af kommentar til 5. Mosebog samt udarbejdelse af kommentar til 1. Mosebog, 11,26-25,11 (Eduard Nielsen).

Akra-problemet og Jerusalems topografi i 2. årh. f. Kristus (John Strange).

John Strange gennemførte i maj måned første sæson af en række udgravningskampagner på Tell el Fukhar i Jordan. En bearbejdelse af fundene foregår i samarbejde med Magnus Ottosson, Uppsala, Hans Barstad, Oslo, Flemming Gorm Andersen, København og Patrick McGovern, Philadelphia.

Ny Testamente

Paul and the Stoics: An Essay in Interpretation. De grundlæggende strukturer i paulinsk tænkning søges afdækket ved at anvende bestemte centrale ideer i stoisk moralfilosofi som hermeneutisk nøgle (Troels Engberg-Pedersen).

Tro, håb og køn. Studier i den paulinske kønsopfattelse (Lone Fatum).

Fortsatte studier over Markusevangeliets litterære komposition og narrative struktur (Geert Hallböck).

En afhandling om Galaterbrevets kapitel 2, der søger at belyse forholdet mellem Jerusalem-mødet og Antiochia-episoden (Geert Hallböck).

Forberedelse af kommentar til Apostlenes Gerninger. Kommentaren skal indgå i Bibelselskabets kommentarserie (Geert Hallböck).

Synet på Det gamle Testamente i Oldkirken. En række nytestamentlige og andre oldkirkelige skrifter gen-

nemgås med henblik på at klarlægge den betydning og autoritet, hvormed Det gamle Testamente optræder deri (Mogens Müller).

Kommentar til Johannes' Åbenbaring (Håkan Ulf-gard).

2 lærebøger i nytestamentlige bifag er under udarbejdelse: NT-hermeneutik (Lone Fatum og Geert Hallböck), og NT-indledning (Geert Hallböck og Niels Hyldahl).

John Strange og Geert Hallböck arbejder på en tværfaglig beskrivelse af bibelsk geografi: På basis af tekster fra såvel Gammel Testamente som Ny Testamente søges de geografiske forestillinger belyst som udtryksdels for det generelle verdensbillede, dels for teksterens symbolske univers.

Arbejdet med nyoversættelsen af Det ny og Det gamle Testamente er afsluttet, men der forestår endnu et stort arbejde i form af korrekturlæsning og rettelser.

Udgivervirksomhed m.m.:

Niels Peter Lemche er redaktør af *Scandinavian Journal of the Old Testament*. John Strange er medlem af redaktionen for *Scandinavian Journal of the Old Testament* og ansvarshavende redaktør af *Teol-information*. Troels Engberg-Pedersen er konsulent for tidskriftet *Ancient Philosophy, USA*, og medredaktør af skriftserien *Hellenismestudier*.

Lone Fatum og Eduard Nielsen forestår redaktionen af *Forum for Bibelsk Eksegese*, bind 3.

Mogens Müller er hovedredaktør af *Dansk teologisk Tidsskrift*.

Andre aktiviteter:

Niels Peter Lemche gæsteforelæste i Wien i august og i Stuttgart i oktober. På en forelæsningsrejse i USA nov.-dec. forelæste han på følgende universiteter: Iliff School of Theology, Colorado; University of Arizona, Tucson; Duke University, Durham, North Carolina; University of Chicago, Illinois; University of Notre Dame, Indiana; University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, og Marquette University, Wisconsin. Desuden forelæste han ved SBL National Meeting i New Orleans.

John Strange deltog med forelæsning i SBL/AAR/ASOR kongres i New Orleans i november.

Lone Fatum gæsteforelæste på Reykjaviks Universitet i september. Niels Hyldahl deltog i kongressen *Society of New Testament Studies* i Milano i juli, hvor han holdt forelæsning over 'The Corinthian Situation according to 1 Corinthians'.

Troels Engberg-Pedersen er medlem af styringsgruppen for SHF's forskningsinitiativ *Hellenismen* og har i den egenskab været med til at planlægge føl-

gende konferencer: Religion and Religious Practice in the Seleucid Kingdom, jan. 90, Ethnicity in Ptolemaic Egypt, aug. 90, og Rhodos i hellenistisk tid, sept. 90.

Troels Engberg-Pedersen gæsteforelæste på Lunds Universitet i september og deltog med forelæsning i SBL National Meeting i New Orleans i november.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 14.

Professorer: Dr.theol. Niels Hyldahl, dr.theol. Niels Peter Lemche, dr.theol. Mogens Müller, dr.theol. Eduard Nielsen.

Lektorer: Cand.theol. Lone Fatum, cand.theol. Geert Hallbäck, cand.theol. Arne Munk, dr.theol. John Strange (docent).

Lektorvikar: Teol.dr. Håkan Ulfsgård.

Forskningsprofessor: Dr.phil. Troels Engberg-Pedersen.

Ekstern lektor: Cand.theol. Kjeld Nielsen

Forskningsstipendiater: Cand.theol. Bodil Ejrnæs, cand.theol. Henrik Tronier.

Undervisningsassistenter: Lic.phil. Lene Andersen, cand.theol. Lars Brinth, mag.art. Ellen Wulff.

TAP: Antal årsværk: 1.

Lise Lock, Anne-Lise Pemmer.

Publikationer:

Engberg-Pedersen, T.: Paulus Livsfornægteren? For og imod Vilhelm Grønbechs Paulusfortolkning. Dansk Teologisk Tidsskrift 53 (1) s. 1-18, København 1990.

—: Stoic Philosophy and the Concept of the Person. The Person and the Human Mind, Issues in Ancient and Modern Philosophy, ed. Christopher Gill, s. 109-135, Oxford 1990.

Fatum, L.: Kongedatteren og gudsfrygten. Gulnares Hus. En gave til Hendes Majestæt Dronning Margrethe den Anden på fødselsdagen, den 16. april 1990., Red. af Annelise Bistrup, Bente Scavenius, Mette Winge, s. 193-204, København 1990.

—: En Kvindehistorie om tro og køn. Dansk Teologisk Tidsskrift 53. (4), s. 278-99, København 1990.

Hallbäck, G.: Det faldne Zion og den åbenbarede lov. En fortolkning af 4. Ezra-bog. Tradition og nybrud. Jødedommen i hellenistisk tid. Forum for Bibelsk Eksegese 2, Red. Troels Engberg-Pedersen og Niels Peter Lemche, s. 213-240, København 1990.

—: Jerusalem og Antiokia i Gal. 2. En historisk hypotese. Dansk Teologisk Tidsskrift 53 (4), s. 300-316, København 1990.

Hyldahl, N.: Artiklen "Hinrichtung". I: Reallexikon für Antike und Christentum (RAC). bind XV, s. 342-365, Stuttgart 1990.

Høgenhaven, J.: Den gamle pagt, en introduktion til den nyere debat om pagten i Det gamle Testamente. Tekst & tolkning 8. København 1990, 98 s.

Lemche, N. P., Lemche, E.: Tribal Solidarity. Ideology and Reality. Ibn Haldun's concept of Asabiya. Living waters. Scandinavian Orientalistic Studies Presented to Professor Frede Løkkegaard, Egon Keck, Svend Søndergaard, Ellen Wulff, s. 207-235, København 1990.

—: On The use of "System Theory", Macro Theories" and " Evolutionistic Thinking" In modern ot research and biblical Archaeology. Scandinavian Journal of The Old Testament 1990 (2), s. 73-88, Århus 1990.

Müller, M.: Translatio et interpretatio. Om den antikke bibeloversættelses væsen. Dansk Teologisk Tidsskrift 53 (4), s. 260-277, København 1990.

Nielsen, E.: Shadday in the Book of Job. Living Waters. Scandinavian Orientalistic Studies presented to professor Dr. Frede Løkkegaard, Red. Egon Keck, Svend Søndergaard, Ellen Wulff, s. 249-258, København 1990.

—: 31 udvalgte salmer fra Det gamle Testamente, fortolket af Eduard Nielsen. København 1990, 135 s.

—: Et forsøg på at vurdere nogle gammeltestamentlige prædikener. Kritisk Forum for praktisk Teologi 40, s. 5-15, København 1990.

—: Om formkritik som hjælpemiddel i historisk-genetisk forskning, belyst ved eksempler fra Amos 1-2 og Mika 1. Dansk Teologisk Tidsskrift 52. (4), s. 246-50, København 1989.

—: Der Fürbitter Israels. Scandinavian Journal of the Old Testament. 1989 (2) s. 94-99, Aarhus 1989.

—: Mødet ved brønden. Dansk Teologisk Tidsskrift 53 (4), s. 243-59, København 1990.

Strange, J.: Atlante Biblico. Rom 1990, 64 s.

—: Bibliu Kortabók. København 1990, 64 s.

—: Hvor er det tolvte distrikt? Skriv Synet Tydeligt på Tavlen. Om problemerne ved en ny bibeloversættelse, Udgivere: Knud Jeppesen og John Strange, s. 160-166, København 1989.

Mogens Müller

Institut for Kirkehistorie

Historie:

Institut for Kirkehistorie er opstået ved sammenlægning af Institut for dansk Kirkehistorie, indrettet 1956 i villaen Vodroffsvej 8, og Institut for Kirke- og Misionshistorie, oprettet 1967. Ved Det teologiske Fakultets indflytning i Købmagergade 44-46 i 1971 samlede de to institutter.

Forskningsvirksomhed:

Med udgangspunkt i den grundlæggende opgave at studere kirkedannelserne, deres teologi, forkyndelse og institutionelle historie i samspil med de skiftende samfundsforhold og åndelige strømninger omfatter forskningen og undervisningen ved instituttet principielt alle de fænomener, der hænger sammen med kristendommens udbredelse og vekslende udtryksformer. I tilrettelæggelsen af arbejdet lægger instituttet vægt på at fastholde, at kirkehistorie udgør et sammenhængende forløb og lader derfor ikke en definitiv specialisering bestemme opgavernes fordeling. Ikke uden forbindelse hermed er det endvidere karakteristisk for instituttet, at det udøver sin virksomhed i samarbejde og dialog med en række humanistiske discipliner.

1. Oldkirken

Studier i kætterske strømninger i oldkirke og middelalder med henblik på den nyreligiøse debat i nutiden (Jørgen I. Jensen).

2. Middelalderen

2.1 Kristen børneopdragelse og moralbelæring i det 13.-15. århundrede med særligt henblik på den »moraliske« bibeludlægning (Ninna Jørgensen).

2.2 Kirke og synagoge. Holdninger i den danske kirke til jødedom og jøder, Bd. I: Fra senmiddelalderen til ortodoksien, ca. 1100-1700 (Martin Schwarz Lausten).

2.3 Den teologiske debat i 1320'ernes og -30'ernes Oxford. Til belysning af specielt Thomas Bradwardines betydning for den senskolastiske forståelse af den guddommelige nåde og dens forhold til menneskelig frihed forskes der i den teologiske debat, der udspandt sig i 1320'ernes og -30'ernes Oxford, og som ikke blot engagerede de fleste af tidens betydende engelske teologer, men også øvede en formativ indflydelse på diskussionerne ved Europas førende universiteter i de følgende decennier (Lauge Olaf Nielsen).

2.4 Middelalderliturgi og musikdramatik som teologisk udfordring for de liturgiske muligheder i den sekulariserede verden. En undersøgelse af den verdslige

musikdramatisks opsigning af karakteristiske træk fra middelalderens liturgiske musikdramatik, de latinske musikdramatiske bibelske spil, der opførtes indlejret i de faste tidebønner og under processioner (Nils Holger Petersen).

3. Reformationen

3.1 Studier over den tyske humanisme i forbindelse med reformationen (Leif Grane).

3.2. En afhandling om receptionen af kirkefædrene i begyndelsen af det 16. århundrede er under udgivelse (Leif Grane).

3.3 Studier i Luthers kommentarer til Galaterbrevet, 1519 og 1535 (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

3.4 Studier i Thomas Müntzers teologi med særligt henblik på hans forståelse af »loven« (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

4. Det 17.-18. århundrede

Den såkaldte antinomestridd i 1640'ernes England. Der forskes i den fløj af de radikale evangeliske, som i 1640'ernes England blev stemplet som antinomister, idet der tilstræbes en kortlægning af deres forskellige anliggender og teologiske baggrund (Lauge Olaf Nielsen).

5. Det 19.-20. århundrede

Studier i dansk åndshistorie 1890-1930 (Jørgen I. Jensen).

6. Den tredje Verden

6.1 Kirke-stat problematikken under kolonialisme, nationalisme og afkolonisering. Dette projekt omfatter perioden fra ca. 1930 frem til begyndelsen af 1960'erne, hvor den politiske selvstændighed opnåedes i de fleste afrikanske stater med videregående virkninger for kirkens situation. Med Uganda som udgangspunkt belyses kirkens og missionens rolle under den omstillingsproces, som u-landene står overfor, især i perioden efter 2. verdenskrig. Der er i årets løb udarbejdet en artikel, der mere principielt og med brug af materiale fra den kanadiske udvikling drøfter problemstillingen. Endvidere arrangeredes i september 1990 en international konference i Danmark med temaet »Religion and Politics in East Africa since Independence«, hvor man gennem case studies belyste samme problemstilling (Holger Bernt Hansen).

6.2 Religion og udvikling – kirke og krise i Afrika. Projektet undersøger og debatterer den aktuelt fremførte tese, at frivillige organisationer, herunder især kirkelige, spiller en central rolle ved løsningen af udviklingsproblemer i den 3. verdens lande. Heri indgår forholdet mellem den statslige udviklingsbistand og

missionen/kirken – en variant af kirkestat problemet. Der er i årets løb udarbejdet en artikel, der konkret belyser problemstillingen. Projektet udføres i samarbejde med Dr. Michael Twaddle, Institute of Commonwealth Studies, University of London (Holger Bernt Hansen).

6.3 Kristen mission og afrikansk politik. Dette projekt er afsluttet i 1990, og resultaterne foreligger nu som manuskript til en bog, der forventes udgivet i 1991. Bogen rummer en undersøgelse af Dansk Forenet Sudan Missions politiske indflydelse i Adamawa Provinzen i det nordlige Nigeria mellem 1940 og 1960 (Niels Kastfelt).

6.4 Islam i Vestafrika, med særligt henblik på islamiske fortolkninger af kristendommen og af den europæiske ekspansion i det 19. og 20. århundrede. Dette projekt er på et indledende stadium, og indtil videre har arbejdet været koncentreret om at afdække den betydning, som islamisk eskatologi havde for vestafrikaneres opfattelser af kristendommen. Undersøgelsen har konkret været koncentreret om Mallam Hayatu ibn Sa'id's religiøse og politiske aktiviteter og hans forbindelser til den sudanesiske Mahdiyyah mellem 1918 og 1923 (Niels Kastfelt).

7. Dansk Salmeregistrant

Projektet gennemføres med økonomisk støtte fra Kirkeministeriet og ledes af en styringsgruppe med Steffen Kjeldgaard-Pedersen som formand. Det omfatter følgende punkter: a. en registrering af salmerne og melodierne i de autoriserede danske salmebøger fra Hans Thomissøns salmebog (1569) til Den danske Salmebog (1953) (Peter Balslev-Clausen og Vagner Lund); b. registrering af danske salmer siden K. L. Aastrup og Harald Vilstrup (Peter Balslev-Clausen og Vagner Lund); c. registrering og undersøgelse af salmevalg (både m.h.t. tekster og melodier) og salmebrug i Danmark i perioden 1988-1991 (Steffen Kjeldgaard-Pedersen, Peter Balslev-Clausen og Vagner Lund).

8. Københavns Universitets historie 1479-1979

Redaktion af tre bind af Københavns Universitets historie 1479-1979. Bindene er under udgivelse (Leif Grane).

9. Kalkmaleriregistrant

Revision af kalkmaleriregistranten. En gennemgang af Kalkmaleriregistrantens topografiske og ikonografiske index over danske kalkmalerier, omfattende mellem 700 og 800 kirker, med henblik på dels rettelse af fejl i dateringer og motiventifikationer, dels nyregistrering af udsmykninger, som er blevet afdækket i årene efter Kalkmaleriregistrantens oprettelse i 1965. Projektet vil blive afsluttet med fremlæggelse af dels en

kronologisk fortegnelse, dels et atlas over kalkmaleri-udsmykningerne i Danmark (Eva Louise Lillie).

Udgivervirksomhed, redaktionshverv, m.m.:

Peter Balslev-Clausen er redaktør af Hymnologiske Meddelelser; Leif Grane er medudgiver af Archiv für Reformationsgeschichte og hovedredaktør af Københavns Universitets historie 1479-1979; Holger Bernt Hansen er medlem af Editorial Board for African Affairs; Jørgen I. Jensen er medlem af styrelsen for Salmehistorisk Selskab; Steffen Kjeldgaard-Pedersen er anmelder/medarbejder ved Lutherjahrbuch/Lutherbibliographie, ved Evangelisches Kirchenlexicon og ved Kristeligt Dagblad, er redaktør af Teologisk Forum (mdl. tillæg til Kristeligt Dagblad), formand for Salmehistorisk Selskab, medlem af Lutherforskningskongressens Continuation Committee og har været mødeleder ved det 3. nordiske symposium om aktuel hymnologisk forskning i Magleås; Martin Schwarz Lausten er medredaktør af Dansk teologisk Tidsskrift og Kirkehistoriske Samlinger og redaktør af recensionsområdet 'Skandinaviens 1450-1650' i Archiv für Reformationsgeschichte samt formand for Selskabet for Danmarks Kirkehistorie; Eva Louise Lillie er medredaktør af Kirkehistoriske Samlinger, ICO-Ikonografisk Post og af Danske Kalkmalerier bind 7.

Arbejde i kollegiale organer, bedømmelseshverv m.m.:

Leif Grane er prodekan; Holger Bernt Hansen har deltaget i bedømmelsen af en prisopgave i kirkehistorie; Jørgen I. Jensen er medlem af det teologiske studienævn (1990-1); Niels Kastfelt har deltaget i bedømmelsen af en prisopgave i kirkehistorie, er medlem af fakultetsrådet og institutbestyrer (1990-1); Steffen Kjeldgaard-Pedersen er medlem af studienævnet, er fakultetsrepræsentant i Præstehøjskolens styrelse og har deltaget i disputatsbedømmelser ved universiteterne i Oslo og København; Martin Schwartz Lausten har deltaget i bedømmelse af afhandling for Ph.D. graden (teol. fakultet); Lauge Olaf Nielsen er medlem af fakultetsrådet og institutbestyrer (1989-90).

Rejser:

Peter Balslev-Clausen har deltaget i en Grundtvig-konference i Aarhus; Holger Bernt Hansen har foretaget to forskningsrejser til Uganda og været på studie- og konferenceophold i Birmingham og på Harvard University; Niels Kastfelt har været på forskningsophold i Oxford og London, Lauge Olaf Nielsen i Oxford og London, Eva Louise Lillie på Western Michigan University og Nils Holger Petersen i London, Cambridge og Oxford.

Gæsteforelæsninger:

Leif Grane har forelæst i Kiel, Cambridge, Mass. og i Boston; Holger Bernt Hansen har forelæst i London, Baltimore og på Harvard University; Jørgen I. Jensen

har forelæst ved internordisk seminar for salmeforskere.

Andet:

Leif Grane blev i 1990 tildelt den teologiske æresdoktorgrad ved Helsinki Universitet i anledning af universitetets 350 års jubilæum.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professorer: Leif Grane, Steffen Kjeldgaard-Pedersen.

Forskningsprofessor: Holger Bernt Hansen.

Docent: Martin Schwarz Lausten.

Lektorer: Jørgen I. Jensen, Niels Kastfelt, Lauge Olaf Nielsen.

Privatdocent: Knud Banning.

Ekstern lektor: Peter Balslev-Clausen.

Seniorstipendiater: Ninna Jørgensen, Nils Holger Petersen.

Akademisk tap-medarbejder: Eva Louise Lillie.

TAP: Antal årsværk: 1,0.

Ann Marie Andersen, Maria Rasmussen.

Tap-medarbejder ved Dansk Salmeregistrant: Vagner Lund.

Ph.D.-afhandlinger:

Der er i 1990 ikke afsluttet nogen Ph.D. afhandlinger ved instituttet.

Specialer:

Eiby, Merete. »Livet är allts som är fallet« – en læsning af Göran Tunströms roman »Tjuven«.

Lilleør, Kathrine: Det eventyrlige liv. H. C. Andersens Eventyrdigtning belyst ud fra en række ekstensteologiske begreber hos Søren Kierkegaard.

Madsen, Bjarne A.: Luthers forhold til jøderne – historisk og teologisk belyst.

Nicolajsen, Gert: Dåb, tro og genfødsel hos Luther med udgangspunkt i diskussionen mellem Leiv Aalen og Olav Valen-Senstad.

Veit, Birgitte: Selvbesindelse og virkelighed. Da Grundtvig blev moderne.

Publikationer:

Grane, L.: Videnskaben og det menneskelige. Enhed og adskillelse. Videnskabens Enhed? Videnskabernes Selskabs symposium i anledning af dets protektor H.M.Dronning Margrethe II's halvtredsårsdag 16. april 1990., Thor A. Bak, Erik Dahl, s. 165-192, København 1990.

–: Om pavedømmets historiske og teologiske indhold. Lolland-Falsters Stiftsbog 1989, Græsholt, Thorkild m.fl., s. 33-41, Maribo 1990.

–, Hørby, K.: Die Dänische Reformation vor ihrem internationalen Hintergrund. Göttingen 1990, 288 s.

–: Teaching the People – the Education of the Clergy and the Instruction of the People in the Danish Reformation Church. Die Dänische Reformation vor ihrem internationalen Hintergrund, Leif Grane, Kai Hørby, s. 164-186, Göttingen 1990.

–: Luther og Rom. Fønix 3, s. 142-152, København 1990.

–: Københavns Universitet 1479-1979. bd.XIV Universitets- og videnskabshistorisk bibliografi. Københavns Universitet 1479-1979, Leif Grane, s. 1-612, København 1990.

Hansen, H.B.: U-landshjælp – integreret i mission? Status over debatten om mission og u-landshjælp. Nordisk Missionstidsskrift 2, juni 1990, 10 s., København 1990.

–: The Pride and Decline of a Migrant Community: the Nubians in Uganda and the Military Profession. Agrarian Society in History. Essays in Honour of Magnus Mörner, Mats Lundahl & Thommy Svensson (eds.), 25 s., London 1990.

Lausten, M.S.: Peder Palladius' teologi. Oppositionsindlæg (1.opp.) ved J.Ertners doktordisputats ("Peder Palladius lutherske Teologi", Akadem. Forlag, 1989). Kirkehistoriske Samlinger 1989, 48 s., København. 1989.

–: Weltliche Obrigkeit und Kirche bei König Christian III. von Dänemark (1536-1559). Hintergründe und Folgen. Die dänische Reformation vor ihrem internationalen Hintergrund. The Danish Reformation against its international Background, Leif Grane og Kai Hørby, 17 s., Göttingen. 1990.

–: Samarbejdet mellem Chr.d.3. og Biskop Peder Palladius om de ekstraordinære Bededage (1537-1559). Reformationens Konsolidering i de nordiske Länderna 1540-1610., Udg.: Ingmar Brohed., 12 s., Oslo. 1990.

–: Træk af Danmarks Kirkehistorie 1890-1990. Kirke og Kunst i 100 år, Anne-Mette Gravgaard, 13 s. + ill., København. 1990.

–: De Fattige og Diakonien i den danske Reformation. Fra Menighedsplejen. 2/1990, 8 s., København. 1990.

Niels Kastfelt

Institut for systematisk Teologi

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskning spænder over følgende teologiske fag: dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab. Sigtet er primært at undersøge de systematisk-teologiske problemstillinger i en nutidig kontekst. En stor del af forskningen er placeret i spændingsfeltet mellem teologi og filosofi. I metodisk henseende må systematisk teologi opfattes som en tolkningsvidenskab, der især samarbejder humaniora og samfundsvidenskaberne. Selvom der arbejdes i et systematisk perspektiv omfatter forskningen også mere historiske undersøgelser. Ved instituttet er der således samlet en kompetence inden for teologi og filosofi fra ca. 1780 til ca. 1850.

Inden for disciplinen praktisk teologi er man i færd med at etablere en dansk forskningstradition for undersøgelse af kirkens kommunikationsformer ud fra såvel historiske og empiriske som systematisk-teologiske synsvinkler. Iøvrigt har følgende to felter særlig vægt inden for instituttets samlede forskning:

1) Dogmatisk teologi i økumenisk perspektiv, herunder især tredje verdens teologi. Institutet har et internationalt kontaktnet på dette felt og rummer en særskilt afdeling for økumenisk teologi.

2) Søren Kierkegaard-forskningen. Institutet har siden 1974 haft en særlig afdeling, der er et af centrene for den internationale Kierkegaardforskning. I de enkelte discipliner arbejdes med følgende emner:

1. Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi

1.1 Udarbejdelse af en lærebog i dogmatik (Svend Bjerg, Jens Glebe-Møller, Theodor Jørgensen og Peder Nørgaard-Højen).

1.2 En kommenteret tre-bindsudgave af udvalgte skrifter af N. F. S. Grundtvig samt en fundamentalteologisk undersøgelse af spørgsmålet om dogmatikkens grundlæggelse som teologisk videnskabelig disciplin (Theodor Jørgensen).

1.2 Kristologi i en narrativ teologisk horisont (Svend Bjerg).

1.3 En moderne forståelse af helligånden (Jens Glebe-Møller).

1.4 Undersøgelse af økumeniske metodespørgsmål, udarbejdelse af lærebog i symbolik samt reinkarnation som udfordring til den kristne tro (Peder Nørgaard-Højen).

1.5 Bernard Lonergan og evangelisk fundamentalteologi (Kirsten Busch-Nielsen).

2. Religionsfilosofi

2.1 Religionsfilosofiske undersøgelser over åndsbegrebet i tilknytning til Hegel og Kierkegaard (Arne Grøn).

2.2 Fortsatte studier i Søren Kierkegaards etiske og etisk-religiøse tænkning med særligt henblik på hans begrebsbestemmelser og disses implikationer og perspektiver (Paul Müller).

2.3 »Den søvnløse« Kierkegaard læst æstetisk biografisk (Joakim Garff).

2.4 Poesi og religion hos Friedrich Schlegel (Sanne Grunnet).

2.5 Reflexion og umiddelbarhed i Ricoeurs filosofiske hermeneutik (Carsten Pallesen).

3. Etik

3.1 Fortsat undersøgelse af etiske grundbegreber, herunder etisk bedømmelse og kommunikation, især belyst ud fra Kants etik (Urban Forell).

4. Praktisk teologi

4.1 En grundbog i praktisk teologi er under udarbejdelse (Eberhard Harbsmeier og Hans Raun Iversen).

4.2 Undersøgelser over temaet »konkretion« hos Søren Kierkegaard og den danske livsfilosofi repræsenteret ved Paul Martin Møller og F. C. Sibbern samt undersøgelser over nadverliturgiens historie (Eberhard Harbsmeier).

4.3 Kirkesociologisk projekt (projektansvarlig koordinator: Hans Raun Iversen): den etnologiske del af projektet er nu afsluttet i form af etnologiske lokalundersøgelser af kirkens plads i menneskers hverdagsliv og tankeverden (Inger-Marie Børgesen).

Den historiske del af projektet er indledt under titlen: Folk og kirke i hovedstaden. En social- og kirkehistorisk undersøgelse af Københavns kirkeliv fra ca. 1870 til 1950 (Steen Skovgaard Andersen).

4.4 Afskyelighedstærskler – en kultursociologisk analyse af kulturelle dissonanser (Jacques Blum).

Udgivervirksomhed:

Følgende medarbejdere indgår i følgende redaktioner: Paradox (Jacques Blum), Fønix (Joakim Garff), International Kierkegaard Newsletter (Julia Watkin), Kerygma und Dogma, Tyskland (Theodor Jørgensen), Kierkegaardiana (Joakim Garff, Eberhard Harbsmeier), Kritisk Forum for praktisk Teologi

(Eberhard Harbsmeier, Hans Raun Iversen – sidstnævnte udtrådt maj 1990), *Lutherische Monatshefte*, Hannover (Peder Nørgaard-Højen), *New Athenaeum/Neues Athenaeum*, U.S.A. (Theodor Jørgensen), *Nordisk Missionstidsskrift* (Hans Raun Iversen), *Studia Theologica* (Arne Grøn, Jens Glebe-Møller).

Anden virksomhed:

Paul Müller er formand for Søren Kierkegaard Selskabet, Joakim Garff & Eberhard Harbsmeier er medlemmer af selskabets bestyrelse, Theodor Jørgensen er medlem af forskningsudvalget for kirkeret i Selskab for Kirkeret samt redaktør af *Gad's Mosaikserie*. Peder Nørgaard-Højen er medlem af Kirkernes Verdensråds Commission on Faith and Order. Julia Watkin er medlem af Søren Kierkegaard-selskabets redaktion af skriftserien *Populære Skrifter*.

Instituttets medarbejdere har foretaget studierejser, holdt gæsteforelæsninger eller deltaget i internationale møder som følger: Svend Bjerg har deltaget i 'Aids and Ethics'-konference i San Fransisco i juni og i 'The Rebirth of Tragic'-konference i Durham i september samt forelæst ved Evangelische Akademie i Bad Segeberg i oktober. Jacques Blum har været på studierejse i Polen og Tyskland. Urban Forell har deltaget i den 8. europæiske konference for religionsfilosofi i Mülheim 31. august-3. september og i marts deltaget i doktorandseminar i Uppsala. Jens Glebe-Møller har gæsteforelæst i Charlotte og Chattanooga i USA i marts og deltaget i den 9. internationale konference for religionsfilosofi i Perugia i oktober. Theodor Jørgensen har gæsteforelæst i Lund i november. Paul Müller har deltaget i den internationale Kierkegaard-konference i Durham i april. Peder Nørgaard-Højen har deltaget i økumeniske møder i Sverige, Finland, Tyskland og Frankrig. Julia Watkin har deltaget i Kierkegaard-konferencen i Durham samt gæsteforelæst på Tasmania University i Australien.

Søren Kierkegaard-biblioteket har været besøgt af: Simonella Davini (Italien), Gene Fendt (U.S.A.), Tim Hagemann (Tyskland), Craig Hinkson (U.S.A.), Bruce Kirmsee, (U.S.A.), Marilyn Piety (U.S.A.), John Poling (U.S.A.), Hermann Schmid (Tyskland), Michael Strawser (U.S.A.), Yiyun Zhou (Kina).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 14.

Professorer: Urban Forell, Jens Glebe-Møller, Theodor Jørgensen.

Lektorer: Svend Bjerg, Jacques Blum, Arne Grøn, Eberhard Harbsmeier, Hans Raun Iversen, Paul Müller, Peder Nørgaard-Højen.

Kandidatstipendiater: Joakim Garff (indtil 14.7.90) Sanne E. Grunnet, Kirsten Busch Nielsen, Carsten Pallesen.

Forskningsstipendiater: Inger-Marie Børgesen, Steen Skovgaard Andersen.

Undervisningsassistenter: Joakim Garff, Irene Larsen, Leif Mikkelsen.

Videnskabelige medarbejdere: Birgit Bertung, Tove Ahlmark, Steen Skovgaard Andersen (indtil 28.2.90).

TAP: Antal årsværk: 2.

(Kontor)assistenter: Hanne Raae Andersen, Inge Grastrup, Rita Ilsted Smith.

Assisterende leder af Afdelingen for Søren Kierkegaardforskning: Julia Watkin.

Ph.D. afhandlinger:

Afhandlingernes opbevaringssted angives i parentes efter titlen.

Andersen, Steen Skovgaard: Sogn og kirke i Vig 1870 til 1970. Udviklingen i lokalforvaltningen, skolen, fattigvæsenet, foreningslivet med særligt henblik på præsternes rolle (Det teologiske Fakultets kontor).

Børgesen, Inger-Marie: Folk og folkekirke. Etnologiske lokalundersøgelser af kirkens plads i menneskers hverdagsliv og tankeliv (Det teologiske Fakultets kontor).

Lekfeldt, Jørgen: Sölle og Stockhausen – musikkens teologi og teologiens musik. Beskrivelse og sammenligning af teologi og musik hos Dorothee Sölle og Karlheinz Stockhausen (Det teologiske Fakultets kontor).

Specialer:

Dogmatik:

Kobel, Henrik Frank Erik: Den evangelisk-lutherske kirkerets systematisk-teologiske fundering med særligt henblik på Luthers to-regimente-lære.

Nielsen, Lars: David Spanglers New Age-ideologi – fremstillet og vurderet i lyset af den kristne tro.

Søltøft, Pia, Søren Kierkegaard: For kristendommen, mod kirken – en behandling af hans kristendomssyn med særligt henblik på »Kirkekampen« 1854-55.

Sørensen, Hanne Kofoed: En kritisk gennemgang af Rudolf Steiners reinkarnationsforståelse og dens forudsætninger.

Etik og religionsfilosofi:

Sonne, Rikke Iben: Karen Blixens syn på Gud og mennesket.

Petersen, Carsten Elmelund: Grundlagsspørgsmålene i den norske teologiske etik 1960-1988.

Praktisk teologi:

Jensen, Peter Møller: Den »Polske« Kirke i Danmark. En historisk-sociologisk undersøgelse af en kristen indvandrergruppes kirkelige liv i Danmark.

Publikationer:

Bjerg, S.: Seksualetik. Aids – Etik. Aids og det gode liv, Svend Bjerg, Jens Glebe-Møller, Peter Kemp,

- Else Smith, Henrik Zoffmann, s. 38-44, København 1990.
- Sprogfeltet i farve og kristentro. Officiel opposition ved Jakob Wolfs Forsvar af Den farvede Verden for den teologiske doktorgrad på Københavns Universitet 23. februar 1990. FØNIX 14. årgang, nr. 2, s. 77-87, København 1990.
 - Den religiøse selvbiografi. John Henry Newman's "Apologia pro vita sua". Præsteforeningen Blad 32, s. 633-641, København 1990.
 - Humangenetik og Moral. Er Hjertet Trumf? – temaer i en bioteknologisk debat, Jens Pedersen, s. 5, København 1990.
- Glebe-Møller, J.: Peder Palladius' lutherske teologi. Dansk Teologisk Tidsskrift 1990, Nr. 1, s. 45-53, København 1990.
- Grøn, A.: Le Problème de la subjectivité. Les Cahiers de Philosophie 8/9, 1989, s. 41-54, Lille 1989.
- Det elementære og det normative. Naturlig teologi, Hans-Olof Kvist (udg.), s. 140-151, Åbo 1990.
- Harbsmeier, E.: Børnealtergang. Kirkens Undervisning 1, s. 4-6, København 1990.
- Hvor står kampen? Strategier og perspektiver i præstens arbejde. Præsteforeningens Blad 2, s. 17-26, København 1990.
 - Liturgisk selvtægt. Om frihed og tvang i liturgiske spørgsmål. Kritisk Forum for Praktisk Teologi 35, s. 69-80, Århus 1989.
 - Konfirmandundervisning mellem ritual og pædagogik. Konfirmandforberedelsen set i forhold til skolens kristendomsundervisning, Udg. af Statens pædagogiske Forsøgscenter, s. 20-35, København 1989.
 - De kirkelige handlinger. For festens skyld. En bog om de kirkelige handlinger, Søren Lodberg Hvas, Eva Meile, Christian Højlund, Eberhard Harbsmeier, s. 7-37, København 1990.
 - Den danske prædiken – økumenisk betragtet. På enhedens vej. Bidrag til den økumeniske bevægelses historie i Danmark i det 20. århundrede., Peder Nørgaard-Højen, s. 208-217, Århus 1989.
- Iversen, H.R.: Det Kirkelige Danmarkskort. Geografiske Orientering 6, s. 513-517, Skive 1990.
- Kirkestatistisk baggrundsmateriale. Folkekristne og kirkekristne. Et studiehefte om dåb, konfirmation, vielse og begravelse, Stiftinitiativudvalget i Københavns Stift, s. 11-14, København 1990.
 - Baggrund for og hovedtemaer i kirkesynsdebatten omkring Kirkefondet. Omkring Kirkefondet. Kildetekster til debatten om kirkeforståelse og kirkeligt arbejdssyn i København 1890-1990, Red. af Claus Harms, Hans Raun Iversen et. al., s. 15-39, København 1990.
 - Fællesskabets sammenbrud og genrejsning. Kirken som model for fremtidssamfundet. Præsteforeningens Blad 4, s. 63-75, København 1990.
- Nielsen, K.B., Asmussen, J.: Et teologisk tiår. Kritisk Forum for Praktisk Teologi. 41, s. s. 47-52, København. 1990.
- Nørgaard-Højen, P.: Die theologische Klärung steht noch aus. Ist eine Homosexuellen-Ehe moralisch vertretbar? Lutherische Monatshefte 8/1990, s. 346-349, Hannover 1990.
- Reinkarnation og kristen tro. Københavns Stifts Årbog s. 75-89, Københavns Stifts Landemøde 1990.
 - Leuenberg og Økumene. Tekster og kommentarer til belysning af Leuenberg-kirkernes forhold til den økumeniske bevægelse. Nordisk Ekumenisk Skriftserie 18, s. 122, Uppsala 1988.
 - Vorstoss gen Norden. Zur Skandinavien-Reise des Papstes. Lutherische Monatshefte 7/28. Jhg., 1989, s. 292-293, Hannover 1989.
 - Dialog og sandhed. Et bidrag til vurdering af K. E. Skydsgaards økumeniske indsats. På enhedens vej. Bidrag til den økumeniske bevægelses historie i Danmark i det 20. årh., Peder Nørgaard-Højen, Hans Raun Iversen, Johs. Langhoff, Peter Lodberg, s. 156-166, Aarhus 1989.
 - Det kristne frihedssyns dogmatiske konsekvenser. Frihed – idé og virkelighed, Arne Grøn og H.C. Wind, s. 31-48, København 1989.
 - Naturlig teologi i dialogen mellem religionerne. Naturlig teologi, Hans-Olof Kvist, s. 214-243, Åbo/Finland 1990.

Jens Glebe-Møller